

РЕЦЕНЗІЯ

доктора економічних наук, професора

Мельника Степана Івановича

на дисертаційну роботу Гури Вадима Вікторовича

**«ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРОТИДІЇ
КОРУПЦІЇ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ»**

подану на здобуття

ступеня доктора філософії за спеціальністю

073 «Менеджмент»

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Корупція порушує основні моральні цінності та етичні стандарти. Боротьба з корупцією відображає спробу зберегти чесність, справедливість та добросовісність у суспільстві. Корупція сприяє нерівності та соціальній несправедливості, оскільки вона може призводити до неправомірного розподілу ресурсів та переваг в суспільстві.

Корупція має потенційно шкідливий вплив на економічний розвиток. Боротьба з корупцією сприяє покращенню бізнес-середовища, підвищенню ефективності використання ресурсів та створенню сприятливого клімату для інвестицій. Корупція може підірвати демократичні інституції та процеси. Боротьба з корупцією сприяє зміцненню демократії, визначеній прозорістю, відповідальністю та участю громадян.

Боротьба з корупцією сприяє збільшенню довіри громадськості до владних структур та інших сфер суспільства. Узагальнюючи, протидія корупції є ключовою складовою стабільного, етичного та ефективного суспільства, і актуальність цієї тематики визнається на різних рівнях – від локального до міжнародного.

Розробка ефективної системи оцінки рівня корупції та корупційних ризиків є складним завданням, яке включає кілька ключових етапів: аналіз ситуації та оцінка ризиків; розробка системи оцінювання; розробка антикорупційної програми; моніторинг та перегляд; залучення громадськості та зацікавлених сторін. Отже, розробка і впровадження комплексної системи, що охоплює оцінку,

запобігання та реагування на корупцію, важлива для створення ефективного антикорупційного середовища в організації чи суспільстві в цілому.

Дисертація Гури В.В. є науковою працею, яка присвячена теоретичному обґрунтуванню та розробці прикладних засад формування механізму попередження та протидії корупції в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. Дисертація виконана у відповідності до плану наукових досліджень Львівського державного університету внутрішніх справ за темою «Економічна безпека соціально-економічних систем: проблеми теорії та практики» (номер державної реєстрації 0120U112498). В роботі запропоновано механізм протидії загрозам спричиненими корупційними діями в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання галузі електроенергетики, який на відміну від існуючих, використовує сучасний методичний підхід до ефективного впорядкування визначених загроз, спричиняючи представлення нової форми протидії цим загрозам.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи. Наукові положення, висновки та рекомендації, що сформульовані у дисертаційній роботі Гури В. В. та виносяться на захист дають підстави стверджувати, що підхід дисертанта до формування механізму попередження та протидії корупції відзначається фундаментальністю та ґрунтовністю дослідження. Слід зауважити, що здобувач продемонстрував високий науковий рівень в представлених результатах свого дисертаційного дослідження, що було досягнуто внаслідок проведенню аналізу основних наукових і практичних праць за досліджуваною проблематикою. Дисертант чітко обґрунтував усі методи, які при цьому застосував. Позитивним є використання не лише загальнонаукових, але й спеціальних методів, які дозволили досягнути поставленої мети і вирішити поставлені завдання. Наукові положення викладені в роботі були належним чином представлені на конференціях різного рівня, що лише посилило ступінь обґрунтованості.

Таким чином, вважаю, що отримані здобувачем результати містять елементи наукової новизни, за допомогою яких можливе подальше удосконалення існуючих і розроблення нових теоретико-методичних положень та прикладних засад формування механізму попередження та протидії корупції в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Науковий рівень дисертації та наукових публікацій здобувача.

Дисертація виконана українською мовою та оформлена відповідно до встановлених вимог Міністерства освіти і науки України. Обсяг та зміст основного тексту відповідає міждисциплінарній освітньо-науковій програмі «Економічна безпека соціально-економічних систем». Науковий стиль викладу матеріалу, його логічна структура, обґрунтування положень та висновків підтверджують високий рівень рецензованої наукової праці.

У теоретичній частині дисертації «Теоретичні засади формування механізму попередження та протидії корупції в системі економічної безпеки суб'єктів господарювання» розглянуто основні сутнісні поняття економіко-правової категорії та можливий їх вплив на забезпечення економічної безпеки, що дозволило чітко окреслити правові межі об'єкта дослідження, виділити суб'єктів та об'єкт вивчення, охарактеризувати ключові ознаки та причини виникнення корупції.

В аналітичному розділі дисертації «Науково-методичні підходи до оцінювання корупції в сфері підприємництва» розкрито теоретико-прикладний аспект оцінки рівня корупції в Україні та світі. За результатами тенденційного аналізу, обґрунтовано основні формуючі чинники Індексу сприйняття корупції в Україні. Здобувачем проведено порівняння існуючих методичних підходів до оцінювання корупційного ризику, запропоновано власне бачення ключових етапів із рахуванням специфіки забезпечення економічної безпеки, запропоновано «карту корупційних ризиків підприємства», яка включатиме перелік основних бізнес-процесів підприємства, їх рівень ризику та зведений опис можливих корупційних правопорушень.

В рекомендаційній частині дисертації «Вдосконалення антикорупційного механізму в системі економічної безпеки суб'єктів господарювання» завдяки сформованому механізму протидії загрозам, що виникли через корупційні дії в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання, автором встановлено, що найбільш вагомий негативний вплив чинить використання майна та послуг суб'єктів господарювання в цілях задоволення власних нецільових потреб й нецільове використання коштів з метою власного збагачення; запропоновано науково-практичний підхід до побудови антикорупційного механізму забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання, який визначає циклічність здійснення послідовних процесів, що стосується як побудови так і реалізації зазначеного механізму з відповідною детальною характеристикою кожного етапу.

В межах усіх розділів і підрозділів дисертації Гури В. В. простежується логічно послідовне та обґрунтоване виконання поставленого наукового завдання. Відтак, вважаю, що дисертаційна робота являє собою завершену науково-дослідницьку працю, яка характеризується цілісністю й науковим стилістичним наповненням.

Основні наукові положення, висновки й результати дослідження здобувача представлено в опублікованих 17 наукових працях, з яких 5 статей у наукових фахових виданнях, 1 стаття в іноземному виданні, що входить до міжнародних наукометричних баз та 11 тез доповідей за матеріалами науково-практичних конференцій.

Наукова обґрунтованість та новизна представлених результатів проведених досліджень. Дисертація містить нові науково обґрунтовані результати досліджень, які виконують конкретне наукове завдання. Серед суттєвих положень та напрацювань, які вирізняються оригінальністю та новизною, доцільно виділити наступні:

– теоретичні засади формування механізму попередження та протидії корупції, які вирізняються науковим підходом, у рамках якого зазначений механізм є складовою забезпечення економічної безпеки підприємства та передбачає виокремлення суб'єктів та об'єкта, виду, форми та моделі корупції, її ключових ознак і причин виникнення, що дозволяє організувати систему протидії;

– механізм оцінювання рівня корупції в Україні, який, на відміну від існуючих, передбачає визначення інтегрального індексу, що характеризується такими елементами як контроль за корупцією, її сприйняття, часткою здійснених порушень внаслідок корупційних дій та підвищує точність отриманого результату для формування інформаційного підґрунтя забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання;

– науковий підхід щодо систематизації загроз економічній безпеці суб'єктів господарювання, який відрізняється від відомих застосуванням математичного моделювання, що дозволяє визначати вплив загроз, їх перелік та рівні в галузі електроенергетики, що сприяє вчасному виявленню та реагуванню у ході функціонування;

– науково-практичний підхід до побудови антикорупційного механізму забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання, який, на відміну від відомих, на основі застосування методу функціонального моделювання та графічної мови, визначає циклічність здійснення послідовних процесів, що передбачає побудову антикорупційного механізму з чітким обґрунтуванням кожного з етапів;

– науково-методичний підхід до ресурсного забезпечення антикорупційного механізму в системі економічної безпеки суб'єктів господарювання, який відрізняється від існуючих застосуванням сучасного методу парних порівнянь для уможливлення вибору оптимального ресурсного забезпечення (фінансово-матеріального, кадрового), що дозволяє покращити його функціонування.

– науково-методичний підхід щодо подолання корупції в системі економічної безпеки підприємства, що, на відміну від відомих, відрізняється змістом з врахуванням взаємозв'язків між поняттями «економічна безпека», «корупція» і «комплаєнс», для подальшого розвитку теоретико-методичної бази інноваційного застосування антикорупційного комплаєнсу з метою забезпечення економічної безпеки в умовах протидії корупції;

– методичні засади оцінювання корупційних ризиків суб'єктів господарювання, які відрізняються сформованою та обґрунтованою технологією аналізу і оцінки рівня, ймовірності настання та наслідків і бальною шкалою з врахуванням специфіки діяльності, середовища функціонування суб'єктів господарювання в галузі електроенергетики, що дозволяє на практиці вчасно визначати «вузькі місця» та формувати відповідні заходи щодо протидії корупції.

Основні положення наукової новизни становлять значущість як для подальших наукових досліджень, так і в реалізації практичних заходів щодо формування механізму попередження та протидії корупції в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. За результатами вирішення у дисертаційній роботі наукового завдання, що полягало у теоретичному обґрунтуванні та розробці прикладних засад формування механізму попередження та протидії корупції в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання, сформульовано низку теоретико-методичних положень,

висновків і рекомендацій, які характеризуються науковою новизною й свідчать про конкретний особистий внесок автора у розвиток теорії та практики менеджменту та безпекознавства. Відповідно поставлене завдання виконане повною мірою, узгоджуються з метою та змістом роботи.

Отримання результатів дослідження стало можливим у зв'язку із застосуванням системного підходу, у межах якого застосовано такі методи як: індукції та дедукції, порівняння та систематизації, аналізу та синтезу, статистичного спостереження, абсолютних та відносних величин, кореляційно-регресійного аналізу, функціонального моделювання та графічної мови. Здобувач вправно продемонстрував володіння методологією наукової діяльності.

Наукове та практичне значення результатів дослідження. Здобувач у своїй дисертаційній роботі представив результати дослідження, які сприяють формуванню механізму попередження та протидії корупції в системі економічної безпеки суб'єктів господарювання. Окрім цього, викладені наукові положення мають цінність для розвитку теорії та практики менеджменту.

Науково-практичні рекомендації та інші результати досліджень, викладені в дисертаційній роботі, були безпосередньо використані ТОВ «УКРЮГІМПЕКС» при організації фінансово-господарської діяльності підприємства, для проведення організаційних заходів безпекового характеру та протидії корупції, особливо в контексті усунення ризиків та загроз, що виникають в процесі оформлення договорів та інших документів в різних установах (акт про впровадження від 28.06.2023 р.);

Також результати наукових розробок застосовуються в освітньому процесі вітчизняних закладів вищої освіти, зокрема: ВНЗ «Національна академія управління» (акт про впровадження від 23.05.2023 р.); Львівського державного університету внутрішніх справ (акт про впровадження від 21.09.2023 р.); ВНЗ «ПрАТ «Львівський інститут менеджменту» (акт про впровадження від 22.08.2023 р.).

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Під час вивчення змісту дисертації та наукових праць здобувача фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Використання ідей, суджень, цитування інших авторів супроводжуються посиланнями на їхні праці.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Враховуючи високий рівень обґрунтованості, теоретичних та методичних положень, як і будь-яке ґрунтовне дослідження, дисертація Гури Вадима Вікторовича не позбавлена дискусійних моментів, до числа яких можна віднести:

1. Потрібно віддати належне здобувачу щодо проведеного аналізу антикорупційної діяльності різних країн світу, однак в таблиці 1.6 (с. 72–73) автор характеризує лише ключові принципи боротьби з корупцією у досліджуваних країнах. Варто було розширити спектр дослідження та врахувати методи, інструменти та засоби боротьби з корупцією.

2. У підрозділі 2.1 дисертантом представлено оцінювання рівня корупції в Україні та світі за певний проміжок часу. Характерна періодизація представлена на рис. 2.1 (с. 80) становить період від 2012 року по 2022 рік. На нашу думку, доцільно було більш чіткіше обґрунтувати вибір такого проміжку часу та країни, які представлені на зазначеному рисунку.

3. У підрозділі 2.2 автором проведено аналіз впливу корупції на економічну безпеку країни та представлено логічну послідовність етапів визначення інтегрального індексу корупції (с. 104) з використанням «бальної оцінки» та «ранжування». Проте, доречно було б надати пояснення щодо вибору визначених меж інтегрального індексу корупції.

4. На рис. 2.8 (с. 110) здобувачем представлено типові міжнародні методики оцінки корупційних ризиків (Методика Ради Європи, Методика Європейського Союзу, Методика GRECO), та алгоритм їх проведення через інструменти дослідження, ключові етапи та оформлення результатів оцінювання. Вважаємо, що доцільно було б крім поданого алгоритму охарактеризувати основні позитивні й негативні сторони кожної із запропонованих міжнародних методик.

5. Пропонуючи вдосконалення антикорупційного механізму в системі економічної безпеки суб'єктів господарювання (розділ 3) автору доцільно було б приділити більше уваги щодо вивчення і впровадження зарубіжного досвіду застосування антикорупційної діяльності в системі економічної безпеки вітчизняних суб'єктів господарювання.

Проте, висловлені зауваження не знижують загальну позитивну оцінку роботи, а слугують рекомендаціями для подальших наукових пошуків.

Загальний висновок. Аналіз дисертації та опублікованих праць Гури Вадима Вікторовича дає підстави зробити висновок, що зазначене дослідження є завершеною кваліфікаційною науковою працею у якій отримано нові науково-обґрунтовані результати, які є актуальними, містять наукову новизну, мають теоретичне й практичне значення та дали змогу автору концептуально вирішити наукове завдання, яке полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробці прикладних засад формування механізму попередження та протидії корупції в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Дисертаційна робота Гури Вадима Вікторовича виконана в рамках міждисциплінарної освітньо-наукової програми «Економічна безпека соціально-економічних систем» і за змістом відповідає спеціальності 073 «Менеджмент», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40, та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а сам автор Гура Вадим Вікторович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

**Завідувач кафедри фінансів та обліку
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного
університету внутрішніх справ
доктор економічних наук, професор**

Степан МЕЛЬНИК

